

Vitryggig hackspett en art vi i Västmanland har ansvar för

Hannu Laurila

19 maj 1983 hölls en sammankomst på naturvårdsverket om vitryggig hackspett, en av våra hotade fågelarter. Till mötet hade inbjudits representanter för länsföreningar från de län där arten förekommer. Dessutom var också naturvårdsverket, skogsstyrelsen, WWF samt riksorganisationerna för SNF och SOF representerade.

Mötet leddes av Gustav Aulén, som forskar om våra hotade hackspettar på lantbruksuniversitetet.

Anledningen till träffen var dels att ge information om arten och dess miljökrav och dels att diskutera hur man skall kunna skydda arten.

Enligt Gustav Aulén finns arten utbredd från västeuropa och bort mot Japan. Den europeiska stammen är mycket gles. Förutom Sveriges 66 konstaterat häckande par finns den sparsamt i Norges fjordområden, i centraleuropa runt alperna, i Polen och i Finland. De i Finland tidigare 30-40 paren har minskat till mindre än 20. Ansvaret för den europeiska stammens fortlevnad ligger med andra ord troligen på de skandinaviska länderna.

Förekomsten i Sverige följer ett stråk från Dalälven, över Kilsbergen och sydvästra Värmland till Dalsland. Dessutom finns en troligen isolerad stam i Östergötland. Vitryggen har obeserverats inom totalt 124 områden i landet. Av de 66 paren är 2-9 par skyddade i naturreservat. Siffran är något osäker, då inte alla reservat kommit till för artens skull. I Västmanlands län finns 9 häckande par i 5 olika lokaler.

Vitryggig hackspett lever året runt på vedlevande insekter, vilket gör att den ställer speciella krav på födosöksområdena. För att klara av en häckning behöver den ett revir på 75-100 ha med lämplig skogsmark, oftast sk "skräplövskog" med asp, björk, sälg och al.

Förr fanns vitryggen troligen mest i brandfält med naturlig lövsuccession. Numera när skogen inte längre tillåts brinna, hittar man lämpliga biotoper i bla igenväxande betes- och slättermarker, bäckraviner, rasbranter, lövrik strandskog och naturskog med lövinblandning.

Främsta hotet mot vitryggen är skogsbrukets olika metoder (i 121 av de 124 områdena), både slutavverkning och annan avverkning såsom uttag av lövträd ur blandskogar, strandröjningar, uttag av "dåliga" dvs döende träd ur lövskogen. Allvarligast är nog ändå de enorma satsningar som görs på att avverka sk 5:3-skogar och plantera gran istället. Övriga hot kan vara byggen av kraftverksdammar där strandskogen dränks, "uppstädning" av ädellövskog där skräplövet gallras bort samt privat vedhuggning där man konsekvent plockar bort de "sämsta" träden. Skogsbruket i naturreservaten är också ofta dåligt reglerad.

Under diskussionens gång uttryckte sig flera av länsstyrelserestrepresenterarna ha svårigheter med att få gehör för kraven på skydd för vitryggen hos sina politiska styrelser. På en fråga från Gustaf Aulén om hur många par som kunde tänkas få skydd genom reservatbildningar gavs mycket vaga svar och endast ett fåtal par ansågs kunna skyddas under de närmaste 10 åren. Bl a efterlystes en officiell skrivelse upifrån, dvs naturvårdsverket, till bl a länsstyrelserna om hur hotad arten är, dvs en höjning av vitryggens "status" som hotad art. Dessutom ville man att en faktaskrift om arten och dess miljökrav skulle arbetas fram, för att kunna delas ut till bl a markägare.

Diskussionerna resulterade i att naturvårdsverket tillsammans med skogsstyrelsen lovade tillskriva länsstyrelser och skogsvårdsstyrelser senast i höst och att naturvårdsverket också skulle trycka en faktaskrift som utarbetas av Gustaf Aulén. Skriften kommer troligen ut i början av hösten någon gång.

Förhoppningsvis blir det alltså i framtiden något lättare att få gehör för de berättigade kraven på skydd för åtminstone en av våra hotade arter. Det svåra blir väl att ändra skogsbrukets attityd till det sk "skräplövet".

Teckning: Tommy Lennartsson